

Ochojniki to też mszyce

Ochojniki są mszycami z rodziny ochojnikowatych, występują na ozdobnych drzewach i krzewach iglastych. Cechą charakterystyczną tych pluskwaków równoskrzydłych jest pokrywająca je woskowa, biała wydzielina, pod którą szkodniki żerują i rozmnażają się. Zasiedlają i uszkadzają wiele gatunków iglaków, przy czym mogą być dwudomowe (dwudomne), lub jednodomowe (jednodomne).

Ochojniki dwudomowe:

- **Ochojnik jodłowy** występuje na jodłach (jako żywiciel pierwotnych) oraz świerkach (jako żywiciel wtórny). Zasiedlane jodły: jodła pospolita, j. balsamiczna, j. syberyjska, j. jednobarwna, j. arizońska, j. górską, j. koreańska.

Mszyce żerują przeważnie na dolnej stronie igieł, choć są wyjątki, kiedy zasiedlają również i górną ich stronę. Wskutek wysysania z nich soków, igły przebarwiają się na kolor żółtawy, potem żółtobrązowy, przy czym pokryte są wówczas obfitym, białym nalotem woskowym. Silnie porażone, zniekształcone igły wcześniej opadają, a drzewa, zwłaszcza te mniejsze nawet zamierają.

Zimują czarne, owalne larwy II stadium, otoczone woskowymi, licznymi nitkami na spodniej stronie igieł. Brązowawe jaja znajdują się w pobliżu samic. W ciągu roku rozwija się 3-4 pokolenia szkodnika. Na przełomie marca i kwietnia wznawiają żerowanie, przechodząc dalszy rozwój. Od połowy maja pojawiają się bezskrzydłe dzieworódki, które składają po 5-6 jaj. Wylęgnięte z nich larwy żerują na igłach. Drugie pokolenia pojawia się pod koniec maja, początkiem czerwca – do połowy czerwca. Każde kolejne pokolenie jest liczniejsze. Czasami, część larw przekształca się w uskrzydłone dzieworódki, mogące latać.

- **Ochojnik jodłowy wschodni, syn. obiałka pędowa** – występuje pospolicie w szkółkach i młodych nasadzeniach jodeł (jodła kaukaska, jodła pospolita) oraz na starszych osobnikach w matecznikach. Są to żywicieli wtórni, żywicielem pierwotnym jest świerk kaukaski.

Zasiedlone igły, wskutek żerowania szkodnika ulegają zniekształceniu, wykrzywiają się, kędzierzawią i żółkną. Innym, poważnym objawem jest zasychanie skręconych pędów. Zarówno formy bezskrzydłe jak i uskrzydłone są czarne.

Młode larwy zimują na dolnej stronie gałęzi i pędów, w spękaniach i zagłębieniach kory jodeł. Na wiosnę wysysają soki u nasady igieł na młodych pędach. Następnie wykształcone samice składają pomarańczowo-brązowe jaja. Wylęgnięte z nich larwy żerują na igłach, potem młodych pędach (larwy pokolenia zimowego – na pędach, pokolenia letniego – na igłach), powodując ich wyginanie. Część z nich przekształca się w formy uskrzydłone i przelatuje na świerk kaukaski.

- **Ochojnik świerkowo-modrzewiowy syn. smrekun szyszyniak** – występuje pospolicie w nasadzeniach miejskich i ogrodach, często w szkółkach i na starszych okazach modrzewi i świerków. Spośród modrzewi, jako żywicieli wtórnych, atakuje: modrzew europejski, m. japoński, m. amerykański. Żywicielami pierwotnymi są różne gatunki świerka.

Zimującą formą na świerku są samice, a na modrzewiu larwy. Wiosną, na pąkach modrzewia pojawiają się żerujące larwy, które przezimowały. Wskutek żerowania larw i nimf igły załamują się kolankowato i żółkną w miejscu wkłucia i dalej. Następnie igły brązowieją.

Dorośle, ciemnobrązowe samice żerują latem, pokryte gęstą, woskową wydzieliną, tylko na końcu ciała. Samice żerując na pąkach wierzchołkowych pędów świerka składają tam jaja. Żerujące mszyce wprowadzają do pąków ze śliną enzymy, skutkiem czego uszkodzone pąki przekształcają się w szyszkowate wyrośle, tzw. galasy, wewnątrz których rozwijają się mszyce. Młode galasy są jasnozielone, potem brunatnieją, dojrzewając od połowy czerwca do sierpnia.

Po otwarciu galasów z ich wnętrza wychodzą nimfy. Pod koniec czerwca uskrzydłone samice przelatują ze świerków na modrzewie, gdzie od lipca składają jaja w spękaniach kory, na pędach. W sierpniu wylęgają się larwy, które pozostają na modrzewiach do wiosny. W III dekadzie kwietnia następnego roku następuje dalszy ich rozwój i samice składają jaja przy podstawie krótkopędów. Następnie pojawiają się samice bezskrzydłe, dające początek następnym pokoleniom i uskrzydłone, przelatujące na świerki. Osobniki bezskrzydłe, długości 1,5-3 mm są zielonkawobrazowe, a uskrzydłone – czerwonobrunatne. Jaja przybierają żółtozielone zabarwienie.

- **Ochojnik świerkowy zielony** – występuje na świerkach jako żywicielach pierwotnych i modrzewiach (głównie europejskim, rzadziej japońskim) jako żywicielach wtórnych. Formą zimującą są żółtozielone larwy, które osiedlają się w zagłębieniach kory. Wykształcone w połowie kwietnia samice składają jaja, z których powstają formy uskrzydłone przelatujące na świerki i bezskrzydłe pozostające na modrzewiu. Uszkodzenia są podobne jak poprzedniej mszycy, jednak u świerka galasy są znacznie większe i składane są u podstawy pędów, a nie na jego wierzchołkach.
- **Ochojnik świerkowo-sosnowy** – występuje na świerku kaukaskim i świerku ajańskim jako żywicielach pierwotnych oraz na sośnie pospolitej i sośnie górskiej jako żywicielach wtórnych.

Na wierzchołkach pędów świerka tworzą się podłużne, owalne, wielokomorowe galasy poprzerastane igłami. Początkowo są one różowawe, potem czerwone. Dorosłe samice i larwy są czerwone. Zimujące na pędach larwy od wiosny żerują na pąkach, powodując powstawanie galasów. Od kwietnia składają jaja a wylęgnięte larwy żerują wewnątrz galasów. Dojrzałe galasy otwierają się i uwalniają nimfy, z których uskrzydłona część przelatuje na sosny.

- **Ochojnik daglezjowy syn. przybyszka daglezjowa** – występuje na różnych gatunkach świerków (świerku Engelmanna, ś. kłującym, ś. sitkajskim) jako żywicieli pierwotnym i jedlicy Douglasa (daglezji zielonej) jako żywicieli wtórnych.

Na wierzchołkach pędów tworzą się charakterystyczne, wydłużone galasy, złożone z zielonych, różowych lub czerwonych komórek, z wyrastającymi długimi igłami. Mszyce pokryte białą woskową wydzieliną żerują też na igłach, powodując ich mozaikowate przebarwienie, skręcanie i wcześniejsze opadanie. Na daglezi rozwijają się dwie formy morfologiczne – zielonobrzązowe samice bezskrzydłe i czerwonobrzązowe do purpurowoczarnych samice uskrzydłone. Składane na wiosnę jaja są brązowe. Na daglezi pełny cykl rozwojowy trwa 2 lata i w tym czasie występują dwie powyższe formy morfologiczne. Zimują larwy, które pod koniec kwietnia stają się samicami. Każda składa po ok. 350 jaj, z których w czasie pęknięcia pąków i rozwoju igieł wylęgają się żerujące larwy. W czerwcu powstają formy uskrzydłone. Pod koniec lata samice rodzą larwy, które żerują i zimują na spodniej stronie igieł.

- **Ochojnik limbowy** – jako żywiciela pierwotnego ma różne odmiany sosen: sosna limba, s. limba odmiana syberyjska, s. koreańska, s. drobnokwiatowa oraz wtórny – świerki.

Wskutek żerowania mszyce uszkodzają igły, początkowo ich podstawę, potem dalszą część, ale do połowy ich długości. Igły takie jaśnieją, a ich końce brązowieją i zamierają. Zimujące larwy są ciemnobrzązowe, a osobniki uskrzydłone brązowoczerwone. Wiosną rozwija się jedno lub dwa pokolenia form bezskrzydłych, które żerują na młodych pędach, ukryte pod gęstą wydzieliną woskową. Larwy zimują na pędach wierzchołkowych przy podstawie ubiegłorocznych liści.

Ochojniki jednodomowe:

- **Ochojnik sosnowy** – występuje powszechnie na sosnach dwuigielnych (sosna pospolita, s. górska, s. czarna). Mszyce żerują u nasady igieł, rzadziej na młodych pędach, powoduje to załamywanie i przedwczesne opadanie igieł, pod osłoną woskowej wydzieliny.

Bezskrzydła samica jest prawie kulista, ciemnobrązowa do ciemnoczerwonej, natomiast uskrzydłona jest czerwono-szara. Jaja owalne – pomarańczowe. W ciągu roku rozwija się 3-4 pokolenia. Zimują larwy I stadium, ukryte pod białym woskowym puchem, na korze pędów. Od połowy maja pojawiają się bezskrzydłe dzieworódki, które składają jaja, a wylęgające się z nich larwy dają początek formom bezskrzydłym i uskrzydłonym i te ostatnie przelatują na następne drzewa.

- **Ochojnik wejmutkowy** zasiedla sosny pięcioigielne (sosna wejmutka, s. oścista) w każdym wieku, również w szkółkach. Mszyce żerują na gładkiej korze młodych pni i starszych gałęzi oraz na igłach starszych niż dwuletnie, od strony zacienionej, północnej i południowo-wschodniej, głównie na wysokości 1 m. Kora takich drzew pęka, dając okazję do wnikania chorobotwórczych patogenów, igły załamują się i opadają. Wzrost drzew jest zahamowany. Pędy i pnie zasiedlonych drzew pokryte są woskową wydzieliną.

Zimują larwy, które wiosną rozpoczynają żerowanie i dojrzewają. Wtedy też wylęgłe samice składają po 4-65 jaj. Formy uskrzydłone pojawiają się od połowy czerwca, a drugie pokolenie form bezskrzydłych rozwija się w lecie. W sierpniu samice składają jaja w złożach, a pod koniec tego miesiąca i we wrześniu wylęgają się zimujące na pędach larwy.

- **Ochojnik świerkowiec** – występuje na różnych gatunkach świerków: świerku pospolitym, ś. białym, ś. ajańskim, ś. japońskim, ś. sitkajskim. W wyniku żerowania u podstawy młodych pędów tworzą się twarde, zielone, zasychające w następnym roku galasy, długości 15-30 mm, pokryte wyrostkami.

W ciągu roku rozwija się tylko 2 pokolenia szkodnika. Larwy zimują w pobliżu pąków, następnie powstałe z nich samice od połowy maja składają do 200 jaj. Pod wpływem śliny i zawartych tam enzymów, na młodych pędach tworzą się galasy, w których, w licznych komorach larwy żerują do sierpnia. Po wyjściu na zewnątrz przeobrażają się w formy uskrzydłone, które składają jaja na igłach. Wylęgłe z nich larwy zimują.

- **Ochojnik korowojodłowy syn. Obiałka korowa** – występuje na różnych gatunkach jodeł, głównie na starszych okazach jodły balsamicznej, j. kalifornijskiej, j. syberyjskiej, j. koreańskiej, j. arizońskiej. W wyniku żerowania mszyc na pniach i grubych konarach, pokrywające je kora pęka i odłupuje się. Silnie opanowane drzewa zamierają. Młode pędy, wskutek żerowania form bezskrzydłych letniego pokolenia grubieją przy podstawie.

Zimują larwy II stadium w zagłębieniach kory. Po przeobrażeniu, w kwietniu są dojrzałymi samicami, które składają po ok. 400 jaj, a z nich wylęgają się larwy pokolenia letniego, które po okresie żerowania zimują. Mszyce są brunatne, pokryte białym, woskowym puchem. Jaja owalne, żółtobrunatne.

Zwalczanie:

Nie ma informacji o skutkach stosowania preparatów olejowych na igłakach, wczesną wiosną. Preparaty te służą m.in. do zwalczania mszyc. W kilku naocznych przypadkach nie stwierdziłam żadnych uszkodzeń.

Do zabiegów przeciwko tym mszycom można użyć: 0,02% Mospilan 20 SP, 0,04% Confidor 200 SL lub najnowszy 0,075% Movento 100 EC.

Ewa Żak

Źródło:

- Praca zbiorowa „Ochrona roślin iglastych i wrzosowatych” (1997 rok)
- Praca zbiorowa „Ochrona drzew i krzewów iglastych” (2001 rok)